

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β', Τεύχος 300 Παρασκευή 27 Σεπτεμβρίου 1985

Δρχ. 70

ΦΑΚΕΛΟΣ
ΚΥΠ:
Κλέφτες
και
Αστυνόμοι

ΜΙΛΤΟΣ (85)
ΣΚΟΥΡΑΣ

Περίοδος Β'
 • Χρόνος 12ος
 • Τεύχος 300
 Παρασκευή 27 Σεπτεμβρίου 1985
 δρχ. 70

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
 Δημοχάρους 60
 115 21 ΑΘΗΝΑ
 Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

«Μποχάν» ή αλλιώς εξωτερική πολιτική	9
Δ. ΜΙΧΑΗΛ	
Η 18η Σύνοδος της ΚΕ του ΠΑΣΟΚ	11
—	
Η CIA φακελώνει το ANTI	12
.....	
ΦΑΚΕΛΟΣ ΚΥΠ	15-29
ΡΕΠΟΡΤΕΡ - I	
Επιθεωρητής Κλουζώ εναντίον ΚΥΠ και υπερδυνάμεων	15
ΡΕΠΟΡΤΕΡ - II	
Βίος και πολιτεία Ι. Αλεξάκη	18
ΡΕΠΟΡΤΕΡ - III	
Άγνωστες δραστηριότητες Αλεξάκη	20
ΡΕΠΟΡΤΕΡ - IV	
Η εξουσία του φόβου	22
ΡΕΠΟΡΤΕΡ - V	
Σχίζοφρένεια, Ανικανότητα, Παρακράτος ή Αποσταθεροποίηση;	26
.....	
ΒΑΓ. ΡΑΠΤΟΠΟΥΛΟΣ	
Ομιλούσες κεφαλές	30
Δ. ΚΟΥΜΑΝΤΑΡΟΣ	
Καλή ή πρακτορολογία, αλλά με τους δύο στη φυλακή τι γίνεται;	33
Φ. ΛΑΔΗΣ	
Τα ίδια σφάλματα	34
ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ	
Το Τουρκικό λόμπι στις ΗΠΑ	38
ΒΑΓ. ΓΙΑΧΝΗΣ	
Η διανομή μιας ανύπαρκτης πίτας	40
Κ. ΡΑΒΑΝΗΣ	
Η ανεργία των ονείρων μας	42
ΟΥΜΠΕΡΤΟ ΕΚΟ	
Για τον Ίταλο Καλβίνο	45
Γ. ΑΡΑΓΗΣ	
Το γλωσσικό ζήτημα σήμερα	46
Χ.Ν.	
«Ενθόημα των Αθηνών»	50
ΜΑΡΙΚΑ ΣΤΡΟΜΠΟΥΛΗ - ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ	
Δομική γλωσσολογία και ιστορική διαχρονία	52
ΑΔ. ΠΟΛΙΤΗΣ	
Το Συνέδριο «Ήπειρος - Κοινωνία - Οικονομία»	54
.....	
ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ	
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ	
ΑΝΤΗΝΩΡ	
Με τους «πράκτορες» μια νέα συνεργασία...	4
ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ	
Γ. ΚΩΝΝΟΥ	10
Δ. ΧΑΝΤΖΟΠΟΥΛΟΣ	14
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	6
ΠΑΡΕ ΜΕ ΣΤΟ ΤΗΛΕΦΩΝΟ	37
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	44
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	55
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	56

ΕΞΟΦΥΛΛΟ: ΜΙΛΤΟΣ ΣΚΟΥΡΑΣ

ΠΕΡΑΝ ΤΗΣ ΤΡΟΜΟΛΑΓΝΕΙΑΣ

ΑΝ ΟΙ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ της ανταποκρίνονταν στα πράγματα, η κυβέρνηση λογικά θα έπρεπε να νιώθει ένα εύλογο αίσθημα ευφορίας. Διότι σε δύο κρίσιμα μέτωπα —το δίκτυο κατασκοπείας και την τρομοκρατία— σημείωσε σημαντικές επιτυχίες. Σύμφωνα με τις δηλώσεις των αρμόδιων υπουργών, από τη μία πλευρά εξάρθρωσε έναν ενεργό πυρήνα της τρομοκρατίας και προώθησε σημαντικά τις έρευνες, και από την άλλη πλευρά, εντόπισε και συνέλαβε το σύνολο αυτών που ασκούσαν κατασκοπεία για λογαριασμό της Σοβιετικής Ένωσης.

ΩΣΤΟΣΟ, η εικόνα που διαγράφεται, μέσα από τα δημοσιεύματα του Τύπου και τις πληροφορίες που διαρρέουν είναι εκ διαμέτρου αντίθετη. Φαίνεται πως ανάμεσα στα διάφορα κυκλώματα επιρροής του ΠΑΣΟΚ έχουν βγει τα «μεγάλα μαχαίρια».

ΚΑΙ ΤΟΥΤΟ είναι εντελώς λογικό. Ο «ενεργός πυρήνας των τρομοκρατών», σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, δεν περιλαμβάνει παρά έναν έμμισθο πράκτορα της ΚΥΠ. Και ίσως η μοναδική βόμβα που θα κατορθώσει ο Ντάνος Κρυστάλλης να τοποθετήσει, να είναι σήμερα οι δηλώσεις του και αύριο η απολογία του στο δικαστήριο. Παράλληλα η υπόθεση Μποχάν δεν έκλεισε με τη σύλληψη των τριών. Οι αμερικανικές μυστικές υπηρεσίες, που έδωσαν τις πληροφορίες, δεν στήρησαν από τις ελληνικές αρχές μόνον την τιμή της επιτυχίας, συνάμα φαίνεται πως τους αφαίρεσαν και το προνόμιο της αποκλειστικότητας. Έτσι γύρω από τη λίστα Μποχάν διαμορφώθηκε ένα νέο πεδίο αντιπαράθεσεων ανάμεσα στην κυβέρνηση και την Αντιπολίτευση. Όλα δείχνουν πως βαίνουμε ολοταχώς προς μια νέα περίοδο οξύτητας, όπου οι αναφορές στην περίοδο της αποστασίας θα πληθαίνουν και θα συνδυάζονται με τις αντεγκλήσεις γύρω από το εύρος της διάβρωσης.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ωστόσο, η δεξιά στροφή της κυβέρνησης που ορίζεται στο πεδίο της οικονομίας από την προσφυγή στην ΕΟΚ για ένα δάνειο 400 δισεκατομμυρίων δραχμών —ας σημειωθεί πως τα επιχειρήματα του κ. Σημίτη για την υποστήριξη της πρότασης θα μπορούσαν να είχαν συνταχθεί από τους εμπειρογνώμονες του ΔΝΤ— και στο πεδίο της εξωτερικής πολιτικής από την αργή αλλά σταθερή προσέγγιση με τις ΗΠΑ, ολοκληρώνει τη διαδρομή της, αθέατη, κρυμμένη πίσω από τον ορυμαγδό της τρομολαγνείας.

ΦΑΙΝΕΤΑΙ λοιπόν πως ο κ. Α. Παπανδρέου εκτελεί αυτή τη στιγμή έναν ελιγμό σε πολλαπλά επίπεδα. Σύμφωνα με την προσφιλή τακτική του, ενώ προσεγγίζει τους αμερικανούς, παράλληλα υπογραμμίζει προς όλες τις κατευθύνσεις πως είναι η μόνη και η αδιαφιλονίκητη πολιτική δύναμη. Επιτίθεται κατά του ήδη φθαρμένου Κ. Μητσοτάκη επιδιώκοντας την αποσάρθρωση της Ν. Δημοκρατίας, και συνάμα υπενθυμίζει προς τους Σοβιετικούς, αλλά και τους Αμερικανούς ότι η υπόθεση Μποχάν μπορεί να πάρει μεγαλύτερες διαστάσεις.

ΩΣΤΟΣΟ, στις διαδοχικές φάσεις αυτού του ελιγμού εμπλέκονται και οι ομάδες επιρροής μέσα στο Κόμμα και την κυβέρνηση, οι οποίες επανεισάγουν στο παιχνίδι την εγχώρια διάσταση. Έτσι το ερώτημα «ποιος θα πληρώσει τα σπασμένα από την υπόθεση Κρυστάλλης» κινδυνεύει να βραχυκυκλώσει τις εξελίξεις. Καθώς στο Υπουργικό Συμβούλιο της Πέμπτης 26/9 και την Κεντρική Επιτροπή της 27/9 θα διαπλέκονται.

● οι αντιθέσεις που αναφέρονται στα ζητήματα της οικονομικής πολιτικής και του εξωτερικού προσανατολισμού της χώρας

● οι αντιθέσεις γύρω από τη μάχη για την ανακατανομή της ισχύος ανάμεσα στις διάφορες ομάδες στο Κόμμα και την κυβέρνηση

● και οι αντιθέσεις γύρω από τις ευθύνες που προέκυψαν από τους αδέξιους χειρισμούς οι δυνατότητες για την εξεύρεση ενός εκπρόσωπου συμβιβασμού, θα στενεύουν επικίνδυνα.

ΜΠΟΡΕΙ βέβαια ο κ. Α. Παπανδρέου να είναι ο μάστορας των τακτικών ελιγμών, που διατηρεί όλα τα ζητήματα εν θερμώ και με μια αποφασιστική παρέμβαση επιχειρεί τη συνολική λύση. Όμως αυτή η πολιτική μπορεί με τον καιρό να αποδειχτεί ένα στρατηγικό φιάσκο.

ΜΕ ΑΥΤΗ την έννοια πιστεύουμε ότι ο οποιοσδήποτε συμβιβασμός δεν πρόκειται να ενοποιήσει το κομματικό οικοδόμημα του ΠΑΣΟΚ και πολύ περισσότερο δεν πρόκειται να εμπεδώσει στο λαό εκείνο το κλίμα εμπιστοσύνης που είναι αναγκαίο για τη διέξοδο από την κρίση.

ΑΝΤΙΘΕΤΑ, οι αποκλίνουσες τροχιές των δορυφόρων έχουν αρχίσει να αμαυρώνουν και την αίγλη του Δία.

ΑΝΤΙ

Το γλωσσικό ζήτημα σήμερα

του Γ. Αράγη

Λέγοντας το γλωσσικό ζήτημα σήμερα, εννοώ το γλωσσικό ζήτημα όπως παρουσιάζεται από το 1976, χρονιά που αναγνωρίστηκε από την πολιτεία η Δημοτική ως επίσημη γλώσσα, μέχρι σήμερα: το 1985. Προτού

όμως αναφερθώ σ' αυτό θέλω να κάνω πρώτα μια διάκριση κι ένα συσχετισμό ανάμεσα στον προφορικό και γραφτό λόγο κι έπειτα μια σύντομη ανασκόπηση του Γλωσσικού Ζητήματος από τότε που προέκυψε μέχρι το 1976.

(α) προφορικός - γραφτός λόγος

Σύμφωνα με την ιστορία, η οποία προηγήθηκε αναφορικά με το συγκεκριμένο θέμα, τη φιλοσοφία, η οποία ακολούθησε, τη γλωσσολογία, η οποία αναπτύχθηκε αργότερα ως επιστήμη, και βέβαια σύμφωνα με τη λογική, η γλώσσα —κάθε γλώσσα— έχει κατεξοχήν προφορικό χαρακτήρα. Μιλιέται και ακούγεται, ακούγεται και μιλιέται. Όλες οι γλώσσες, που κάποτε γράφτηκαν, προτού να γραφτούν αναπτύχθηκαν ως προφορικός λόγος. Υπήρξαν μάλιστα γλώσσες, που χάθηκαν κατά το παρελθόν, οι οποίες μιλήθηκαν χωρίς να γραφτούν ποτέ. Ακόμη και σήμερα υπάρχουν γλώσσες που μιλιούνται χωρίς να γράφονται. Όλοι εξάλλου ξέρουμε ότι το μικρό παιδί πρώτα μαθαίνει να μιλάει κι ύστερα να γράφει, ενώ είναι γνωστό πως οι αγράμματοι ξέρουν να μιλούν μια χαρά χωρίς να ξέρουν να γράφουν και να διαβάζουν. Όταν λοιπόν λέμε γλώσσα εννοούμε πρωταρχικά τον προφορικό λόγο.

Από τη στιγμή που ο άνθρωπος ανακάλυψε σύμβολα, τα οποία μπορούσε να χαράξει στην πέτρα και το ξύλο ή να σημειώσει στο δέρμα, στον πάπυρο και στο χαρτί, και είχε τη δυνατότητα να αναπαραστήσει μ' αυτά τα σύμβολα τον προφορικό λόγο, από τη στιγμή εκείνη προέκυψε η γραφή. Έτσι, όταν λέμε γραφή εννοούμε την παράσταση του προφορικού λόγου με σύμβολα ή σημεία. Αυτή η αναπαράσταση της ομιλίας με σύμβολα αποτέλεσε έκτοτε τον γραφτό λόγο, δηλαδή τη γραπτή μορφή της γλώσσας. Αλλά η γραπτή μορφή της γλώσσας, αν και είναι παιδί της προφορικής, παρουσιάζει κάποια ιδιομορφία και δεν ταυτίζεται απόλυτα με την προφορική. Ο γραφτός λόγος π.χ. είναι πιο πυκνός από τον προφορικό, είναι κυρίως μονολογικός (ενώ ο προφορικός είναι κυρίως διαλογικός), είναι λιγότερο επαναληπτι-

κός και βασίζεται μονάχα σε ό, τι μπορεί να εκφράσει καθεαυτός—γιατί ούτε τον τόνο της φωνής έχει τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσει, ούτε τις χειρονομίες, ούτε την έκφραση του προσώπου του ομιλητή.

Με τον καιρό μάλιστα ο γραφτός λόγος δημιουργεί μια κάποια δική του παράδοση ύφους, ορολογίας, σχημάτων λόγου, κτλ. Με όλα αυτά θέλω να πω, πρώτα, ότι ο γραφτός λόγος δεν ταυτίζεται απόλυτα με τον προφορικό. Και δεύτερον, ότι, ενώ ο προφορικός μαθαίνεται αυτόματα με την καθημερινή κουβέντα, ο γραφτός χρειάζεται προσπάθεια και άσκηση για να μαθευτεί. Για να φτάσει μάλιστα σε υψηλό επίπεδο καλλιέργειας, σε πλαίσιο εθνικό, χρειάζεται, όπως έχει δείξει η ιστορία, μεγάλα χρονικά διαστήματα και κάποιο αιώνας. Εντούτοις, παρά τις διαφορές που παρουσιάζει ο γραφτός λόγος από τον προφορικό, ο πρώτος δεν απομακρύνεται από τις θεμελιώδεις αρχές του δεύτερου: τη σύνταξη, τη γραμματική —και σε μεγάλο βαθμό το λεξιλόγιο. Από την άποψη αυτή, όσο κι αν ο γραφτός λόγος δεν ταυτίζεται απόλυτα με τον προφορικό, δε χάνει την επαφή μαζί του και δε διαφοροποιείται στα κεφαλαίωδη σημεία της σύνταξης και της γραμματικής. Έτσι, μπορούμε χοντρικά να πούμε ότι ο γραφτός λόγος «εικονίζει» τον προφορικό, από τον οποίο προέρχεται και στον οποίο οφείλει την ύπαρξή του. Ας σημειωθεί ότι ο πατέρας της σύγχρονης γλωσσολογίας, ο Φερδινάνδος Σωσώρ, όταν μιλάει για τη γλώσσα, αναφέρεται ουσιαστικά στον προφορικό λόγο, ενώ τον γραφτό τον θεωρεί ευτελές παράγωγο του προφορικού.

Συνοψίζω: Γλώσσα είναι ο προφορικός λόγος με τον οποίο επικοινωνούμε. Όταν αυτή τη γλώσσα την αναπαρασταίνουμε με σύμβολα παράγεται η γραφή, δηλαδή ο γραφτός λόγος, ο οποίος είναι εξαρτημένος από τον προφορικό και ποτέ ανεξάρτη-

τος. Ποτέ δεν γράφτηκε μια γλώσσα πρώτα για να μιληθεί μετά. Το ότι η γλώσσα πρώτα μιλιέται και μετά γράφεται αποτελεί αξίωμα το οποίο κανείς, ποτέ, δεν αμφισβήτησε.

(β) Συνοπτική ανασκόπηση του γλωσσικού ζητήματος

Στην Αρχαία Ελλάδα υπήρχαν ορισμένες διάλεκτοι. Διαλέκτους ονομάζουμε, όπως είναι γνωστό, τα γλωσσικά ιδιώματα τα οποία ανήκουν στην ίδια γλωσσική οικογένεια, όπως π.χ. σήμερα είναι τα εφτανησιώτικα, τα κρητικά, τα κυπριώτικα, τα ηπειρώτικα κτλ. Τέτοιες διάλεκτοι στην Αρχαία Ελλάδα ήταν η αττική-ιωική, η αρκαδο-κυπριακή, η αιολική, η βορειοδυτική και η δωρική. Με τον καιρό η αττική καλλιεργήθηκε και αναπτύχθηκε περισσότερο από τις άλλες, έτσι ώστε σιγά σιγά απλώθηκε και θεωρήθηκε κοινή διάλεκτος όλων των Ελλήνων. Την εποχή του Μεγάλου Αλεξάνδρου η αττική, ως πανελλήνια πια γλώσσα, ξεπερνάει τα ελληνικά σύνορα και γίνεται η διεθνής γλώσσα της εποχής.

Η εξάπλωση όμως της αττικής στην Ασία και στην Αίγυπτο είχε ως συνέπεια να δεχτεί επιδράσεις από τις διάφορες γλώσσες που μιλούσαν οι λαοί οι οποίοι υποδουλώθηκαν ή ήρθαν σ' επαφή με τους Έλληνες. Αποτέλεσμα των επιδράσεων αυτών ήταν να προκύψει με τον καιρό ένας νέος γλωσσικός τύπος: η Κοινή, στην οποία έγινε η μετάφραση της Παλαιάς Διαθήκης από τους Εβραϊκούς και η γραφή της Καινής. Η Κοινή, αν και διατηρούσε τον κορμό της αττικής, παρουσιάζει εντούτοις αρκετές διαφορές. Πάντως αποτέλεσε τον νέο προφορικό λόγο των ελληνιστικών και παραπέρα των ρωμαϊκών χρόνων για τους ελληνόφωνους πληθυσμούς. Τότε ακριβώς, στην ελληνιστική περίοδο, δημιουργήθηκε για πρώτη φορά το γλωσσικό ζήτημα. Η αιγλή της αττικής ήταν τόσο μεγάλη, τα κείμενα (λογοτεχνικά, φιλοσοφικά, ιστορικά, επιστημονικά) που είχαν γραφτεί σ' αυτήν ασκούσαν τόσο ισχυρή επίδραση, ώστε ορισμένοι λόγιοι της εποχής υποστήριξαν πως έπρεπε να γράφουν στην αττική για να δημιουργήσουν έργα αντάξια του Θουκυδίδη, των Τραγικών, του Πλάτωνα κτλ. Έτσι προέκυψε για πρώτη φορά διάσταση ανάμεσα στον προφορικό λόγο (την Κοινή) και στον γραφτό που έτεινε να είναι στη θεωρία και στην πράξη η αττική. Η τάση αυτή ονομάστηκε αττικισμός κι εξακολούθησε να υπάρχει και κατά τη ρωμαϊκή περίοδο.

Μια κάποια αντίδραση κατά του αττικισμού παρατηρήθηκε τον 2ο μ.Χ. αιώνα. Μολαταύτα η τάση της επιστροφής στην αττική επανεμφανίστηκε αργότερα στα χρόνια της βυζαντινής —καλύτερα υστεροβυζαντινής— επο-

χής, κυρίως στα έργα της εκκλησιαστικής γραμματικής. Πέρασαν όμως στο μεταξύ πολλοί αιώνες. Η Κοινή, η οποία όπως είπα προέκυψε από την αττική και όλο αυτό το διάστημα αποτέλεσε τον προφορικό λόγο των ελληνόφωνων πληθυσμών, εξελίχτηκε. Εξελίχτηκε τόσο ώστε στα χρόνια της Τουρκοκρατίας να έχει πάρει περίπου τη μορφή της σημερινής δημοτικής. Και φτάνουμε στον 18ο μ.Χ. αιώνα, όταν κέντρο των ελληνικών γραμμάτων ήταν κυρίως η Κωνσταντινούπολη (Φανάρι) και οι παραδουβλιές περιοχές. Τότε το γλωσσικό ζήτημα επανήλθε, και μάλιστα κατά τρόπο ρηξικέλευθο. Για ποιούς λόγους έγινε αυτό; Έγινε, καθώς πιστεύω, για τους ακόλουθους τρεις λόγους:

Ο πρώτος είναι ότι η ομιλούμενη είχε εξελιχτεί σε πλήρες εκφραστικό όργανο του οποίου παρουσίαζε μεγάλη διαφορά από την αρχαϊκή (Αττική). Τόσο μεγάλη, ώστε η ομιλούμενη και η αρχαϊκή να φαίνονται σαν δύο διαφορετικές γλώσσες. Ο δεύτερος λόγος έχει σχέση με τον ελληνικό διαφωτισμό. Ήταν η εποχή του ελληνικού διαφωτισμού και οι φωτισμένοι άνθρωποι ήταν ανάγκη να μιλούν στο λαό σε γλώσσα κατανοητή σ' αυτόν. Και τέτοια γλώσσα ήταν η δημοτική, δηλαδή η ομιλούμενη. Τρίτο λόγο αποτέλεσε το προηγούμενο παράδειγμα των ευρωπαϊκών λαών (Ιταλία, Γαλλία, Αγγλία), οι οποίοι είχαν εγκαταλείψει τη λατινική ως γραπτή γλώσσα και είχαν υιοθετήσει τις ομιλούμενες εθνικές γλώσσες και στο γραφτό λόγο τους.

Κατά τι είχε αλλάξει η ομιλούμενη από την αρχαϊκή, ώστε να μη γίνεται η δεύτερη κατανοητή από τους νεότερους Έλληνες; Είχε αλλάξει κυρίως σε τρία επίπεδα: του λεξιλογίου, της γραμματικής και της σύνταξης. Στο λεξιλόγιο είχαν συμβεί τα εξής. Πολλές λέξεις είχαν αντικατασταθεί, πχ. το μέλαθρον είχε γίνει παλάτι το υς έγινε γουρούνη ή χοιρός, το φημί=λέγω, το σύν=λοιπόν, κτλ. Άλλες λέξεις είχαν διατηρηθεί οι ίδιες π.χ. θεός, ούρανός, γή, θάλασσα, ήλιος, κτλ. Και άλλες έμειναν μορφολογικά ίδιες αλλά άλλαξαν σημασία, π.χ. αγορά (στους αρχαίους σήμαινε τόπο που συναθροίζονταν και συζητούσαν οι σκεπτόμενοι άνθρωποι, ενώ σε μας σημαίνει τον τόπο που γίνεται το εμπόριο), καρδιά (στους αρχαίους σήμαινε το στομάχι, ενώ σε μας το μυϊκό όργανο που στέλνει το αίμα σ' όλο το σώμα) κτλ. Στο επίπεδο της γραμματικής οι αλλαγές ήταν μεγαλύτερες. Είχε χαθεί ολωσδιόλου ο δυϊκός αριθμός, έφυγε η ευκτική έγκλιση, τα ρήματα εις -μι, η δοτική πτώση, το απαρέμφατο και οι μετοχές (εκτός από αυτές που απόκτησαν επιρρηματικό χαρακτήρα, π.χ. «λύ-

νοντας το σκύλο με δάγκωσε»: το λύνοντας είναι τροπικό επίρρημα και όχι μετοχή ενεστώτα· και αυτές που απόκτησαν επιθετικό χαρακτήρα, π.χ. «ο λυμένος σκύλος»: το λυμένος αποτελεί επίθετο). Επίσης αρκετά τριτόκλιτα ονόματα έγιναν πρώτοκλιτα· π.χ. πόλις = πόλη, κτλ. Τέλος στο επίπεδο της σύνταξης η ομιλούμενη άλλαξε δομή, από συνθετική που ήταν η αττική έγινε αναλυτική, παρουσίαζε σαφή προτίμηση προς την ενεργητική φωνή και την αιτιατική πτώση (αντί της παθητικής και της γενικής αντίστοιχα τις οποίες προτιμούσε η Αττική) κτλ.

Μετά την απελευθέρωση από τον τουρκικό ζυγό, όπως ξέρουμε, τα Εφτάνησα έμειναν για ένα διάστημα έξω από τα όρια του τότε ελληνικού κράτους. Αυτό έπαιξε κάποιο ρόλο στο γλωσσικό ζήτημα. Γιατί στα Εφτάνησα υπήρχε πνευματική κίνηση υψηλής στάθμης και η δημοτική άρχισε να καλλιεργείται στο γραφτό λόγο, ενώ υποστηριζόταν και θεωρητικά. Σ' αυτό το θέμα τα Εφτάνησα, καθώς συνδέονταν πνευματικά με την Ιταλία, είχαν επηρεαστεί από το παράδειγμα του Δάντη. Εντούτοις στο τότε ελεύθερο ελληνικό κράτος επικράτησε το φαναριώτικο στοιχείο με συνέπεια να εκδηλωθεί και πάλι έντονη στρόφη προς τον αρχαϊσμό. Επιδιώχτηκε δηλαδή να δημιουργηθεί μια γλώσσα «καθαρή», χωρίς χυδαϊσμό (χωρίς λαϊκά στοιχεία), μια γλώσσα «αποκαθαρισμένη», την οποία ονόμασαν καθαρεύουσα. Και μάλιστα αυτόν τον γλωσσικό τύπο προσπάθησαν να τον επιβάλουν άνωθεν και τελικά το πέτυχαν. Και όταν μετά το 1888, με το Ταξίδι του Ψυχάρη, ο δημοτικισμός πέρασε στην αντιπώση, η καθαρεύουσα όχι μόνο δεν υποχώρησε αλλά και με άρθρο του συντάγματος, το 1911, κατοχυρώθηκε νομικά ως επίσημη γλώσσα του κράτους.

Τι σημαίνει αυτή η νομική κατοχύρωση της καθαρεύουσας; Σημαίνει ότι όσοι σπούδαζαν ήταν υποχρεωμένοι να μαθαίνουν τη γραμματική, το συντακτικό και σε μεγάλο βαθμό το λεξιλόγιο της αττικής. Σημαίνει ακόμη ότι ήταν υποχρεωμένοι να τα χρησιμοποιούν στην ακαδημαϊκή τους σταδιοδρομία, ενώ ταυτόχρονα τα επίσημα κείμενα του κράτους (νόμοι, διοίκηση κτλ.) καθώς και οι δημόσιες ομιλίες, δηλαδή κάθε επίσημος λόγος, έπρεπε να είναι διατυπωμένα στην καθαρεύουσα. Έτσι προέκυψε ο διχασμός ανάμεσα στον προφορικό ή ανεπίσημο λόγο και στον γραφτό ή επίσημο. Διχασμός όχι ανάμεσα σε δημοτικιστές και καθαρευουσιάνους, αλλά μέσα στα ίδια άτομα που σπούδαζαν. Αυτά τα άτομα άλλη γλώσσα χρησιμοποιούσαν στις επίσημες εκδηλώσεις και άλλη στις ανεπίσημες. Αλλιώς π.χ. μιλούσε ένας δικη-

γός στο δικαστήριο κι αλλιώς στο σπίτι του, το ίδιο κι ένας αξιωματικός, καθηγητής, κτλ. Και μ' αυτόν τον τρόπο ανάμεσα στην ομιλούμενη και στην τεχνητή καθαρεύουσα άνοιξε ένα χάσμα, τόσο γλωσσικής υφής, όσο και ψυχολογικής και κοινωνικής. Στο μεταξύ η δημοτική την οποία εξακολουθούσε να μιλάει πάντα ο ελληνικός λαός κέρδισε ολοένα έδαφος στη λογοτεχνία και σε αρκετούς θεωρητικούς (φιλόλογους, γλωσσολόγους). Και μάλιστα απόκτησε αργότερα τον καταστατικό της χάρτη, εννοώ τη γραμματική του Τριανταφυλλίδη και το συντακτικό του Τζάρτζανου.

(γ) Το γλωσσικό ζήτημα σήμερα

Το 1976 η δημοτική αναγνωρίστηκε από την πολιτεία ως επίσημη γλώσσα του κράτους. Τι σημαίνει αυτό; Σημαίνει ότι αναγνωρίστηκε ο λαϊκός προφορικός λόγος και ως γραφτός σε όλα τα επίπεδα. Η αναγνώριση όμως αυτή ήταν απλώς μια νομική πράξη, η οποία για να δώσει καρπούς, για να γίνει και γλωσσική πράξη, θα χρειαζόταν αρκετό καιρό. Και πριν απ' όλα θα έπρεπε να περάσει στην εκπαίδευση η γραμματική και το συντακτικό της δημοτικής, κι έπρεπε ακόμη να γραφτούν όλα τα βιβλία που διδάσκονται στα σχολεία σύμφωνα με τους κανόνες της γραμματικής αυτής και του συντακτικού. Και όλα αυτά δεν γίνονται από τη μια στιγμή στην άλλη. Συνεπώς η αναγνώριση της δημοτικής δεν ήταν δυνατό να γίνει, από νομική, γλωσσική πράξη από τη μια μέρα στην άλλη. Στόχο της δεν είχε τους ενήλικους, που είχαν σπουδάσει στα σχολεία την καθαρεύουσα, αλλά τα νέα παιδιά που θα πήγαιναν στο δημοτικό και θα διδάσκονταν με πληρότητα τη δημοτική· κι έπειτα στο γυμνάσιο, στο λύκειο και στις ανώτερες και ανώτατες σχολές.

Τότε λοιπόν, δηλαδή αμέσως μετά το 1976, το γλωσσικό μας ζήτημα πήρε νέα τροπή και ξαναφάνηκε με αρκετή οξύτητα. Ορισμένοι διανοούμενοι υποστήριξαν την εξής άποψη: δεν υπάρχει σήμερα καθαρεύουσα, ούτε δημοτική, υπάρχει η κοινή νεοελληνική η οποία αποτελεί τη σύνθεση αυτών των δυο. Συνεπώς δεν πρέπει να βάλουμε στα σχολεία τη γραμματική και το συντακτικό που βασίζονται στα αντίστοιχα συγγράμματα του Τριανταφυλλίδη και του Τζάρτζανου. Έτσι το γλωσσικό ζήτημα πήρε διαφορετική μορφή. Εκεί που είχαμε το διπολικό σχήμα καθαρεύουσα - δημοτική, είχαμε τώρα το σχήμα μικτή - δημοτική. Οι καθαρολόγοι δηλαδή έχουν υποχωρήσει, δεν υποστηρίζουν ανοιχτά την καθαρεύουσα, δεν χρησιμοποιούν καν τον όρο καθαρεύουσα, αλλά προσπαθούν να υποσκάψουν το κύρος της δημοτικής. Πολύ απλά το σύνθημά τους είναι: κάτω η καθαρεύουσα και η

δημοτική, ζήτω η μικτή.

Μια τέτοια άποψη ωστόσο δεν είναι μόνο αυθαίρετη και αντιεπιστημονική, αλλά και ανεδαφική. Αυθαίρετη και αντιεπιστημονική είναι επειδή το μίγμα δύο γλωσσών δεν αποτελεί νέα γλώσσα, αλλά γλωσσικό συνονθύλευμα. Κανένα μίγμα δεν αποτελεί ενιαίο σώμα. Ανεδαφική είναι γιατί δεν μπορεί να εφαρμοστεί, επειδή καταντάει τη γραμματική και το συντακτικό, από βιβλία κανόνων, βιβλία μιας απέραντης περιπτώσιολογίας. Αν θέλαμε π.χ. να κάνουμε το συντακτικό της μικτής, να καταγράψαμε όλους τους δυνατούς συντακτικούς συνδυασμούς που προκύπτουν με βάση το συντακτικό της αττικής και της δημοτικής, θα καταλήγαμε σ' ένα σύγγραμμα πολλών δεκάδων τόμων. Κι ένα τέτοιο σύγγραμμα, όχι μονάχα θα ήταν δύσκολο να το γράψουμε, αλλά θα ήταν και γεμάτο αντιφάσεις και θα 'ταν μάλλον αδύνατο να το διδάξει κανείς, και πολύ περισσότερο να το διδαχθεί κάποιος. Η μικτή συνεπώς ούτε επιστημονικό έργο έχει ούτε είναι πρακτικά εφαρμόσιμη. Πίσω από τη «θεωρία» της μικτής κρύβεται, όπως καταλαβαίνετε, ο καθαρευουσιανισμός, ο οποίος, μια και έχει καταδικαστεί από την πολιτεία, φοράει το προσωπείο της μικτής. Έτσι, σήμερα δεν έχουμε να κάνουμε με την καθαρεύουσα, αλλά με το «Δούρειο Ίππο» της, δηλαδή τη μικτή.

Ποια είναι τα επιχειρήματα όσων υποστηρίζουν τη μικτή;

1. Ότι δεν υπάρχει μίγμα αλλά σύνθεση γλωσσική. Τη «θεωρία» αυτή την υποστήριξε ο καθηγητής της γλωσσολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών Γ. Μπαμπινιώτης —θιασώτης της καθαρεύουσας ως χτες και της μικτής σήμερα. Για να έχουμε όμως σύνθεση δύο γλωσσών, έτσι ώστε να προκύψει από αυτές μια τρίτη, πρέπει απαραίτητα να έχουμε δύο ομιλούμενες γλώσσες ή διαλέκτους. Και οι πληθυσμοί οι οποίοι τις μιλούν να έρθουν σε επαφή. Τότε ίσως, μετά από πολλά χρόνια ή αιώνες, να είναι δυνατόν να προκύψει μια τρίτη γλώσσα, ως σύνθεση των δύο ομιλούμενων, η οποία να έχει δική της γραμματική και συντακτικό. Στην περίπτωση ωστόσο της καθαρεύουσας και της δημοτικής δεν είχαμε δύο ομιλούμενες γλώσσες τις οποίες χρησιμοποιούσαν διαφορετικοί πληθυσμοί.

Είχαμε μια ομιλούμενη, φυσική, γλώσσα και μια τεχνητή, που δε μιλήθηκε πρώτα για να γραφτεί μετά, ένα «τέρας» όπως είπε ο Παλαμάς, την καθαρεύουσα. Κι αυτή η τεχνητή επιβλήθηκε με τη βία 150 χρόνια στο έθνος. Πόσο έχουμε να κάνουμε σήμερα με γλωσσικό μίγμα και όχι με σύνθεση το έδειξε καλύτερα από κάθε άλλον ο ίδιος ο Μπαμπινιώτης.

Στο βιβλίο του *Νεοελληνική Κοι-*

νή έχει βάλει τον εξής υπότιτλο: *πέρα της καθαρεύουσας και της δημοτικής*. Η λέξη «πέρα», χωρίς τελικό ν, είναι της δημοτικής και συντάσσεται με «από» και αιτιατική πτώση. Η λέξη «πέραν», με τελικό ν, ανήκει στην καθαρεύουσα και συντάσσεται με γενική. Ο Μπαμπινιώτης δεν έγραψε, ούτε «πέρα από την καθαρεύουσα και τη δημοτική», ούτε «πέραν της καθαρεύουσας και της δημοτικής». Απλώς έκανε ένα σολοκισμό (συντακτικό σφάλμα), για να μας πείσει ότι εδώ υπάρχει γλωσσική σύνθεση. Με βάση το παράδειγμα του Μπαμπινιώτη θα μπορούσε να πει κανείς ότι μια και πέρασαν στην Ελλάδα οι ευρωπαϊκές ενδυμασίες δεν έχουμε παρά να κάνουμε μια ανάλογη ενδυματολογική σύνθεση: να φορούμε τσαρούχια, σαλβάρια ή φουστάνες κάτω, και σακάκι, γραβάτα κτλ. επάνω. Αυτό σύμφωνα με τη λογική του Μπαμπινιώτη αποτελεί σύνθεση.

2. Το δεύτερο επιχειρήμα τους είναι η γλωσσική ελευθερία: μη δεσμευτείτε τη γλώσσα με γραμματικές και συντακτικά, αφήστε την ελεύθερη. Η άποψη αυτή είναι καθεαυτή γελοία. Γιατί δεν υπήρξε, ούτε υπάρχει, γλώσσα η οποία να μην προϋποθέτει γραμματικούς και συντακτικούς κανόνες. Οι γλώσσες δεν έχουν απλώς τέτοιους κανόνες, αλλά και πολύ αυστηρούς μάλιστα. Όποιος θέλει να μιλάει μια γλώσσα χωρίς κανόνες δεν έχει παρά να πάει στην έρημο και να απευθύνεται στο κενό. Ενώ όποιος θέλει να μιλάει στους συνανθρώπους του, κατά τρόπο που να τον καταλαβαίνουν και να τους καταλαβάνει, οφείλει να δεχτεί κανόνες κοινούς για όλη την ανθρώπινη κοινότητα στην οποία ζει.

3. Το τρίτο τους επιχειρήμα είναι ότι με τη δημοτική φτωχαίνει το λεξιλόγιό μας. Αλλά η πόρτα την οποία προσπαθεί να παραβιάσει το επιχειρήμα αυτό είναι ήδη ανοιχτή. Και δεν πρόκειται καν για επιχειρήμα, παρά για απλή ψευδολογία. Γιατί κανένας δημοτικιστής, από τον Ψυχάρη μέχρι τους σημερινούς, ποτέ δεν αρνήθηκε τα λεξιλογικά δάνεια της δημοτικής από την αρχαία ελληνική. Συνεπώς η δημοτική έχει αφήσει ανοιχτή την πόρτα για τον εμπλουτισμό του λεξιλογίου της. Και πάνω σ' αυτό το θέμα κάθε συζήτηση, αν δεν είναι υποκριτική και υστερόβουλη, καταντάει περιττή.

4. Τέταρτο επιχειρήμα τους είναι ότι μαθαίνοντας τη δημοτική δε θα μπορούσε να διαβάζουμε τα αρχαία κείμενα στο πρωτότυπο. Κι όμως 150 χρόνια τώρα που μαθαίναμε την καθαρεύουσα στα σχολεία δεν είχαμε καταφέρει να διαβάζουμε τα αρχαία στο πρωτότυπο. Πόσοι ξέρουν σήμερα καλά τα αρχαία; Πόσοι στην Ελλάδα και πόσοι έξω από την Ελλάδα; Μονάχα οι ειδικοί κλασι-

κοί φιλόλογοι που έχουν κάνει μακροχρόνιες σπουδές. Κι αυτοί δεν είναι και τόσο πολλοί, ούτε έμαθαν τα αρχαία με τη μεσολάβηση της καθαρεύουσας. Οι ειδικοί κλασικοί φιλόλογοι θα εξακολουθούν βέβαια και μετά την καθιέρωση της δημοτικής να σπουδάζουν τα αρχαία. Ας σημειωθεί εδώ ότι οι οπαδοί της μικτής, που τόσο κόβονται για τα αρχαία, όπως φάνηκε από τα δημοσιεύματά τους, δεν είναι και τόσο αρχαιομαθείς.

5. Πέμπτο και τελευταίο, νομίζω, επιχείρημά τους είναι η σημερινή γλωσσική ακαταστασία την οποία αποδίδουν σε ανεπάρκεια της δημοτικής. Υπάρχουν εδώ δύο πράγματα που θα πρέπει να τα ξεχωρίσουμε: κακή χρήση της δημοτικής και ανεπάρκεια της δημοτικής. Γίνεται σήμερα κακή χρήση της δημοτικής, αλλά αυτό δεν οφείλεται σε ανεπάρκεια της. Οφείλεται στην έλλειψη προαίτιας στον γραφτό και ιδιαίτερα στο θεωρητικό λόγο, προαίτιας συντακτικής και γραμματικής. Πόσο επαρκής είναι η δημοτική στο θεωρητικό επίπεδο το δείχνουν ορισμένα υποδειγματικά, από εκφραστική άποψη, συγγράμματα μελετημένων δημοτικιστών. Το *Γλώσσα και ζωή* π.χ. του Ε. Γιαννίδη (γλωσσολογία), το *Ξαναγυρίζοντας στον Όμηρο* του Ι. Θ. Κακριδή (φιλολογία), οι *Δοκίμεις* του Γ. Σεφέρη (αισθητικά δοκίμια), η *Μαιευτική* του Ν. Λούρου (ιατρική) κ.α. Αλλά κακή χρήση της δημοτικής σήμερα γίνεται, και μάλιστα σε μεγάλο βαθμό.

Ας έρθουμε όμως στο 1976, τη χρονιά που αναγνωρίστηκε η δημοτική ως επίσημη γλώσσα του έθνους. Υπήρχαν τη στιγμή εκείνη, μιλώντας χοντρικά, τρεις κατηγορίες Ελλήνων: τα μικρά παιδιά που δεν είχαν πάει στο σχολείο, οι αναλφάβητοι ή οι ολιγογράμμοι, και οι σπουδαγμένοι. Οι τελευταίοι, οι σπουδαγμένοι, μπορούν πάλι χοντρικά να χωριστούν σε τρεις κατηγορίες: σ' αυτούς που είχαν σπουδάσει και καλλιεργήσει τη δημοτική (φιλόλογοι του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης), σ' αυτούς που δεν την είχαν σπουδάσει αλλά είχαν καθήσει μόνοι τους και την είχαν μελετήσει αρκετά χρόνια, και σ' αυτούς που ούτε την είχαν σπουδάσει ούτε την είχαν μελετήσει με δική τους πρωτοβουλία. Οι τελευταίοι είναι και οι περισσότεροι.

Κι αυτοί το 1976 βρέθηκαν ανέτοιμοι, σχετικά με τη χρήση της δημοτικής στον γραφτό και επίσημο λόγο, και γλωσσικά *διχασμένοι*. Τι μπορούσε να γίνει με τους γλωσσικά διχασμένους; Μια λύση θα ήταν να ξανακαθίσουν στα θρανία: να πάνε πάλι στο δημοτικό και στο γυμνάσιο για να μάθουν τη δημοτική ως γραφτή γλώσσα. Κάτι τέτοιο όμως ήταν πρακτικά αδύνατο. Μια άλλη λύση θα ήταν να στρωθούν στη μελέτη και να α-

σκηθούν σιγά σιγά να γράφουν τη δημοτική. Ίσως σήμερα να υπάρχουν αρκετοί που μελετούν μ' αυτόν τον τρόπο τη δημοτική. Πάντως για ν' αποδώσει μια τέτοια μελέτη χρειάζεται πολλή προσπάθεια και πολύ χρόνο —όχι λίγους μήνες ή λίγα εξάμηνα, αλλά μερικά τουλάχιστο χρόνια. Και δυστυχώς οι Νεοέλληνες δεν έχουμε και τόσο πολύ το πάθος της μελέτης. Ιδιαίτερα μάλιστα όταν έχει προχωρήσει κάπως η ηλικία μας. Έτσι το πιθανότερο είναι ότι οι γλωσσικά διχασμένοι θα εξακολουθήσουν στην πλειονότητά τους να παραμένουν διχασμένοι μέχρι τέλους.

Θέλω να πω ότι κάνουν και θα κάνουν κακή χρήση της δημοτικής. Αυτούς τώρα που κακομεταχειρίζονται τη δημοτική έχουμε το περιθώριο να τους χωρίσουμε σε δύο κατηγορίες. Στην πρώτη ανήκουν όσοι έχουν την τιμιότητα που είχε ο Ροΐδης, όταν γέρος πια, είπε ότι είχε συνηθίσει να γράφει την καθαρεύουσα και θα συνέχιζε να τη γράφει, αλλά σχετικά με το γλωσσικό ζήτημα υποστήριζε τη δημοτική. Στην πρώτη δηλαδή ανήκουν όσοι κακομεταχειρίζονται τη δημοτική, αλλά θεωρητικά τουλάχιστο την εννοούν και την υποστηρίζουν. Στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν αρκετοί διανοούμενοι, όχι ευτυχώς πάρα πολλοί, οι οποίοι όχι μόνο, αναφορικά με τη δημοτική, είναι ημιμαθείς, αλλά και ζητούν να κατοχυρωθεί θεωρητικά η ημιμάθειά τους. Ζητούν δηλαδή ούτε λίγο ούτε πολύ, να γραφτεί κάποιο γραμματικό και κάποιο συντακτικό τα οποία να κατοχυρώνουν, να παρέχουν θεωρητική κάλυψη, στο γλωσσικό αναρχισμό τους.

Ας δούμε τώρα, κάπως συνοπτικά, ποιά είναι τα λάθη που κάνουν σήμερα όσοι θέλουν, χωρίς προηγούμενη προπαίδεια, να γράφουν και να μιλούν τη δημοτική δημόσια:

1. Δε συντάσσουν και δεν οργανώνουν το λόγο τους αναλυτικά. Δεν αναλύουν τα απαρέμφατα και τις μετοχές, δεν αναλύουν τα ρήματα που συνεπάγονται συνθετική σύνταξη, όπως π.χ. το ρήμα *στοχεύω* που ακούμε καθημερινά. Κάνουν κατάχρηση ρημάτων σε *-ποίηση*, π.χ. *ελληνικοποίηση*, *εντατικοποίηση*, *περιθωριοποίηση*, *μεγιστοποίηση*, *ελαχιστοποίηση*, κτλ. Χρησιμοποιούν ρήματα που συντάσσονται με γενική π.χ. *δικαιούμαι συντάξεως* (αντί *έχω δικαίωμα να πάρω σύνταξη*), *ηγούμαι του ομίλου* (αντί *είμαι αρχηγός του ομίλου*), κτλ. Χρησιμοποιούν προθέσεις που συντάσσονται επίσης με γενική, π.χ. *από δεκαετίας* (αντί *πριν από δέκα χρόνια*), κτλ.

2. Δε δίνουν προτεραιότητα στην ενεργητική φωνή έναντι της παθητικής. Όλοι θα έχετε ακούσει από το ραδιόφωνο και την τηλεόραση την εξής στερεότυπη φράση: «Από το τάδε υπουργείο

ανακοινώθηκε ότι ...» και αμέσως παρακάτω «... στην ανακοίνωση προστίθεται». Ενώ φράση θα μπορούσε άνετα να ήταν: «Το τάδε υπουργείο ανακοίνωσε ότι ...» και παρακάτω «η ανακοίνωση (ή στην ανακοίνωση) προσθέτει». Έτσι φεύγει όχι μόνο το «ανακοινώθηκε» αλλά και το «προστίθεται» που δημιουργεί προβλήματα γραμματικά, συντακτικά και νοηματικά.

3. Ξεκινούν τις φράσεις τους, όχι με ρήμα, αλλά με ουσιαστικό το οποίο ακολουθούν αλυσιδωτές γενικές. Στις 20 του περασμένου Φλεβάρη, το μεσημέρι, άκουσα από το Β' πρόγραμμα του ραδιοφώνου το εξής: «Η ΕΡΤ 2 στα πλαίσια της προσπάθειάς της διάσωσης των λαϊκών τραγουδιών τον τόπο μας έστειλε το συνεργείο της κτλ». Ενώ θα ήταν δυνατό να ειπωθεί: «Στα πλαίσια της προσπάθειας που έχει αναλάβει η ΕΡΤ 2 να συμβάλει στη διάσωση των λαϊκών μας τραγουδιών», κτλ. Ή: «Η ΕΡΤ 2 έχει αναλάβει μια προσπάθεια για τη διάσωση των λαϊκών μας τραγουδιών. Στα πλαίσια της προσπάθειας αυτής έστειλε», κτλ. Οι αλυσιδωτές γενικές που ακολουθούν ουσιαστικά αποτελούν σήμερα πληγή της γλωσσικής μας κατάστασης.

4. Δε χρησιμοποιούν περιόδους με κάποια αναλογία προς τον προφορικό λόγο, όπως τον οριοθετεί η αναπνευστική μας λειτουργία ως κάποιο βαθμό, αλλά schoinoteνή κατεβατά με 10-15-20 και πλέον σειρές. Έτσι που όταν φτάνει κανείς στο τέλος μιας τέτοιας περιόδου να μη θυμάται τι έλεγε στην αρχή και να μην καταλαβαίνει ποιά είναι η νοηματική της αλληλουχία.

5. Δε διατυπώνουν τη σκέψη τους συγκεκριμένα και απλά αλλά καταφεύγουν σε αφηρημένους και αόριστους προσδιορισμούς. Σήμερα π.χ. τα πάντα σχεδόν ανώνυμοι στη λέξη *φορείς*. Το ίδιο συμβαίνει με τη λέξη *διάσταση*, όχι με τη σημασία της απόστασης, της διαστολής, αλλά με τη σημασία της εκδοχής. Ακούμε π.χ. από το ραδιόφωνο «νέα διάσταση στο ελληνικό τραγούδι». Το ίδιο επίσης γίνεται με τις λέξεις *παράμετροι*, *δυναμική*, *συντεταγμένες*, *στιγμα*, *διαλεκτική*, *χώρος*, κτλ., που δεν γίνεται ακριβόλογη χρήση τους αλλά αλόγιστη κατάχρησή τους.

Όλα αυτά, το ξαναλέω, αφορούν τους εγγράμματους, τους σπουδαγμένους, που διδάχτηκαν την καθαρεύουσα και δε μελέτησαν με κάποια σοβαρότητα τη δημοτική. Όμως όλα αυτά θα ξεπεραστούν σε μερικές δεκαετίες, όταν θα έρθουν στα πράγματα τα νέα παιδιά που πηγαίνουν σήμερα στο δημοτικό. Αυτά τα παιδιά, που θα γνωρίζουν να μιλούν και να γράφουν τη δημοτική, τόσο ιδιωτικά όσο και δημόσια, θα γίνουν δημοσιογράφοι, δικηγό-

ροι, βουλευτές, υπουργοί, αστυνομικοί, εκφωνητές στην τηλεόραση και το ραδιόφωνο, κτλ. Κι αυτά τα παιδιά τότε δεν θα 'ναι γλωσσικά διχασμένα. 150 χρόνια υπομείναμε μια τεχνητή γλώσσα που μας οδήγησε σε γλωσσικό αδιέξοδο. Τώρα στη δημοτική δε δίνουμε κανένα χρονικό περιθώριο. Οι άνθρωποι που θέτουν σήμερα γλωσσικό ζήτημα είναι ανυπόμονοι. Πολύ ανυπόμονοι. Τη θέλουν τη δημοτική αμέσως παγιωμένη σ' όλες τις μορφές του γραφτού λόγου. Περιέργη ανυπομονησία, περιέργη επιχειρηματολογία, συνδυασμένες με περιέργη επιθετικότητα.

Και δύο λόγια για τους ξενισμούς.

Είναι αλήθεια ότι αντιμετώπιζουμε σήμερα ένα σχετικό πρόβλημα. Θέλω να πω ότι στη γλώσσα μας περνάνε πολλές ξένες λέξεις αλλά και ξενικοί γλωσσικοί τύποι. Και το φαινόμενο αυτό δεν είναι καθόλου ευχάριστο. Είναι μάλιστα ολωσδιόλου ακατανόητο όταν συμβαίνει να χρησιμοποιούμε ξένες λέξεις για να αποδώσουμε έννοιες για τις οποίες έχουμε αντίστοιχες ελληνικές λέξεις. Οι αθλητικογράφοι μας π.χ. λένε το διάδρομο (ή τους διαδρόμους) του σταδίου «κουλουάρ», την ομάδα ή τον όμιλο «γκρούπ», τη συνάντηση «μήτιν», κλπ., ενώ όλοι μας θα έχουμε ακούσει από κάποιον ταξιτζή, την ώρα που τον πληρώνουμε, να μας λέει «μερσί». Το χειρότερο ωστόσο είναι ότι πολλοί συνηθίζουν να κλίνουν τις ξένες λέξεις σύμφωνα με τη γραμματική τους, δηλαδή την ξένη. Λένε π.χ. *το τάνκ*, *τα τάνκς* (το τελικό εσ εδώ δηλώνει τον πληθυντικό της αγγλικής γλώσσας), *το γκρούπ*, *τα γκρούπς*, *ο ρεπόρτερ*, *οι ρεπόρτερς*, κτλ. Οι ξένες λέξεις όταν δεν προσαρμόζονται στο δικό μας τυπικό πρέπει να μένουν άκλιτες. Πρέπει δηλαδή να λέμε *το τάνκς-τα τάνκς*, *ο πάγκ-οι πάγκ*, κτλ. Πάντως, όσο δυσάρεστο κι αν είναι το φαινόμενο των ξενισμών κι όσο κι αν είναι ανάγκη να παρθούν σχετικά μέτρα, πρόκειται για φαινόμενο ανεξάρτητο από το γλωσσικό μας ζήτημα. Η αλόγιστη χρήση ξενισμών οφείλεται στο χαμηλό μας πολιτιστικό επίπεδο, στο σύμπλεγμα μειονεξίας που έχουμε απέναντι στους ευρωπαίους και φυσικά στη χαμηλή στάθμη της παιδείας μας. Θεωρούμε πολιτισμένο τον εαυτό μας όταν λέμε *ρεπορτάζ* με γαλλική προφορά, ενώ στην πραγματικότητα δεν έχουμε να κάνουμε παρά με μια μορφή βαρβαρισμού. Ας σημειωθεί ότι οι ξενισμοί ως μόδα παρουσιάστηκαν τον περασμένο αιώνα στη γνωστή «αριστοκρατική» συνοικία της Αθήνας, το Κολωνάκι, η οποία συνηθίζει να παθηκίζει τα διάφορα ευρωπαϊκά πρότυπα: τον τρόπο που διασκεδάει που ντύνεται, μιλάει, τρώει, κτλ. □

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ-ΠΑΙΔΕΙΑ	ΒΙΒΛΙΑ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ	ΒΙΒΛΙΑ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ-ΛΥΚΕΙΟΥ
Κ. ΜΠΑΛΑΣΚΑΣ Νεοελληνική Ποίηση ΤΕΤΑΡΤΗ ΕΚΔΟΣΗ 1985	ΓΚΑΣΤΟΝ ΜΙΑΛΑΡΕ Εισαγωγή στην Παιδαγωγική Μετάφραση Κυρ. Κατσιμάνη ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ 1985	ΑΠΟΣ. ΖΟΡΜΠΑΣ Προσεγγίσεις Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας (Α' Γυμνασίου) ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ 1985
Δ. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ-Χ. ΡΩΜΑΣ Το δοκίμιο ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ 1985	ΜΑΡΣΕΛ ΠΟΣΤΙΚ Η Παιδαγωγική Σχέση Μετάφραση: Κορ. Μόζορα ΥΠΟ ΕΚΔΟΣΗ	ΑΠΟΣ. ΖΟΡΜΠΑΣ Προσεγγίσεις Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας (Β' Γυμνασίου) ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ 1985
ΔΗΜ. ΤΟΜΠΑΙΔΗΣ Διδασκαλία Νεοελληνικής γλώσσας ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΣΗ 1985	ΖΟΡΖ ΣΥΝΤΕΡ Η προοδευτική Παιδαγωγική Μετάφραση: Ελέν. Γαρίδη ΥΠΟ ΕΚΔΟΣΗ	ΑΠΟΣ. ΖΟΡΜΠΑΣ Προσεγγίσεις Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας (Γ' Γυμνασίου) ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ 1985
ΔΗΜ. ΤΟΜΠΑΙΔΗΣ Γλωσσολογία ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ 1985	ΟΡΕΛΙΕΝ ΦΑΜΠΡ Ενεργητική Πειραματική Μέθοδος Μετάφραση: Κυρ. Κατσιμάνης ΥΠΟ ΕΚΔΟΣΗ	Δ. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ-Γ. ΚΟΡΝΕΛΑΚΗΣ- ΧΡ. ΡΩΜΑΣ Κείμενα Λογοτεχνίας Α' Λυκείου ΥΠΟ ΕΚΔΟΣΗ
ΣΤΕΦ. ΔΙΑΛΗΣΜΑΣ Εισαγωγή στην παιήση του Γ. Ρίτσου ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΣΗ 1985	ΑΝΝΑ ΜΠΟΜΠΟΥΑΡ Η Παιδαγωγική Αύριο Μετάφραση: Κική Διαλησμά ΥΠΟ ΕΚΔΟΣΗ	Δ. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ-Γ. ΚΟΡΝΕΛΑΚΗΣ- ΧΡ. ΡΩΜΑΣ Κείμενα Λογοτεχνίας Β' Λυκείου ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ 1984
ΦΩΤΗΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Ο Νεοελληνισμός στη Λογοτεχνία 19ας-20άς ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ 1985	ΘΡΑΣΥΒ. ΜΠΕΛΛΑΣ Ψυχοκοινωνιολογία της Αγωγής ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ 1985	Δ. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ-Γ. ΚΟΡΝΕΛΑΚΗΣ Κείμενα Λογοτεχνίας Γ' Λυκείου ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ 1985
ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΣΕΡΙΖΥ Η διδασκαλία της Λογοτεχνίας Μετάφραση Ι. Ν. Βασιλαράκης ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ 1985	ΜΗΝΑ ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ Σχέσεις Σχολείου-Οικογένειας ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ 1984	ΒΑΣΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΡΙΤΗ ΕΚΔΟΣΗ 1985
ΧΡ. ΡΩΜΑΣ Λεξικό αναπτυγμένων εννοιών ΤΕΤΑΡΤΗ ΕΚΔΟΣΗ 1985	ΝΙΚ. ΜΟΥΛΑΚΑΚΗΣ Η διδασκαλία του Συντακτικού μέσα από τα Κείμενα ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ 1985	Π. ΠΑΝΤΑΖΗΣ Η διαλεκτική των Εκθέσεων Ιδεών ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ 1985
ΚΥΡ. ΚΑΤΣΙΜΑΝΗΣ Αναλύσεις και τομές σε θέματα παιδείας ΥΠΟ ΕΚΔΟΣΗ	Γ. ΡΕΝΤΖΟΣ Γεωγραφική εκπαίδευση ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ 1985	ΚΥΡ. ΚΑΤΣΙΜΑΝΗΣ Αναλύσεις και τομές σε θέματα παιδείας ΥΠΟ ΕΚΔΟΣΗ
Π. ΒΛΑΣΤΟΣ Συνώνυμα και συγγενικά (Λεξικό) ΤΡΙΤΗ ΕΚΔΟΣΗ 1984		

εκδόσεις ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ Μαυρομιχάλη 60 τηλ. 3636083 3607382 Αθήνα 10680